

GREVLINGEN

Medlemsblad for Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Hovedtema

SKOGBRUKET -NÆRING I SOLNEDGANG?

Foto: Ove Bergesen - Gammel urørt skog med nedfalne trer - Flere bilder fra Trillemarka finnes på www.trillemarka.no

NOAS ÅRSMØTE 2003 - TIRSDAG 8. APRIL

SE SISTE SIDE

NATURVERNEFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

Leder

Enhver respektabel næring er nå tvunget til å ta miljø på alvor – i hvert fall tilsynelatende. Så også med skogbruket. På 90-tallet utgjorde prosjektet "Levende skog" næringens fremste miljølubi. Det siste framstøtet fra skogbrukshold for å grønnvaske virksomheten sin er Miljøregistrering i skog (MiS), en registreringsmetodikk utarbeidet på oppdrag fra Landbruksdepartementet (LD). For miljøet representerer dessverre MiS et klart tilbakeskritt i forhold til "Levende skog":

- MiS baserer seg ikke på biologisk fagkunnskap, bare på registrering av visse skogelementer som forekomst død ved, lauvtrær og bergvegger. Artskunnskap er ingen forutsetning.
- Det gis ikke pålegg om at alle nøkkelbiotoper skal bevares, eller skjøttes for å bedre de biologiske betingelsene. Skogeieren skal ikke føle seg forpliktet til å bevare mer enn 1 % av skogen på sin eiendom.

En slik praksis bryter fundamentalt med to av Naturvernforbundets viktigste skogkrav: At all skog skal underlegges biologisk registrering, og at alle gjenværende nøkkelbiotoper skal bevares. Begge forholdene ble ivare tatt i opplegget for "Levende skog". Hvorfor har skogbruket de siste åra vridd om på hælen i forhold til sine miljøforpliktelser? Mye av svaret er trolig å finne i de rammebetingelsene næringen opererer innenfor i dag.

I dette nummeret av Grevlingen setter vi søkelyset på en næring under sterkt økonomisk press: Stadig fallende avkastning for skogeierne, og synkende lønnsomhet i foredlingsindustrien gjør at usikkerheten er større enn på lenge. Globaliseringen har forsuret hverdagen i høykostlandet Norge også for aktørene i skogbruket. I en slik situasjon er det mye enklere å sette kreftene inn mot en liten og lett synlig fiende – naturvernerne – enn mot mektige og til dels skjulte globale meka-

nismer. Vi vil hevde at det er å rette baker for smed.

Det å vise miljøhensyn – ikke bare tilsynelatende, men virkelig – vil kunne bli et viktig konkurransefortrinn for norsk skogbruk i tida framover. Innenfor jordbrukssektoren ser vi i flere land at etterspørselen etter økologisk produsert mat stadig stiger. Og stadig flere generasjoner av mer miljøbevisste forbrukere kommer til å gjøre sin markeds-makt gjeldende. Dette kommer helt sikker også til å merkes sterkere for skogproduktene del. At skogbruket nå i større grad enn på lenge skyver miljøhensyn til side er trist. På sikt vil det også være ødeleggende for næringen selv.

Steinar Johannessen
redaktør

Foto: Rolf Bangseid

GREVLINGEN

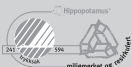
Medlemsblad for Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Maridalsveien 120 0461 Oslo

Telefon 22 38 35 20 Telefaks 22 71 63 48
e-post adresse: noa@noa.no hjemmeside: www.noa.no
Bankgiro 1280.05.02347

Redaktør: Steinar Johannessen, e-mail: ste.joh@online.no
Trykk: Hippotrykk AS Opplag: 7.000

ISSN 0803-6357

Grevlingen ble trykket på resirkulert melkekartong. Produktet du nå holder i hånden er dermed så miljøvennlig vi kan klare å lage det. Vi tror vi i tillegg skal kunne opprettholde den trykkt tekniske kvaliteten som Grevlingen allerede har opparbeidet. Husk å resirkulere bladet, dersom du ikke vil ta vare på det!

Foto: Rolf Bangseid

ARBEIDSGRUPPER I NOA MED KONTAKTPERSONER

Grevlingen-redaksjonen:
Steinar Johannessen,
tlf. 22 23 74 49

Rovdyrgruppa: Lars Korslund,
tlf. 40 21 53 45 (m)

Markagrappa: Lars Terje Pedersen,
tlf. 22 15 38 32, 93 21 84 88 (m)

Bymiljøgruppa: Maiken Sele,
tlf. 412 02 240 (m)

Fest- og Turgruppa: Hanne Hermansen,
tlf. 22 41 68 80, 93 03 96 49 (m)

Samferdselsgruppa: Kjell Erik Onsrud,
tlf. 22 18 30 12 (p)

Skogvokterne: Gjermund Andersen,
NOA, tlf. 22 38 35 20 (a)

Juristutvalget: Gjermund Andersen,
NOA, tlf. 22 38 35 20 (a)

Artsmangfold: Torbjørn Røberg,
tlf. 22 13 81 86 (p), 90 62 76 14 (m)

Stiftelse: Siste Sjanse
Daglig leder Terje Blindheim,
tlf. 22 71 60 95/96

LOKALLAG

Naturvernforbundet i Asker
Postboks 493, 1371 Asker
Leder: Jan Häusler,
Brusetvn. 97, 1395 Hvalstad,
tlf. 66 90 43 19 (p)

Naturvernforbundet i Bærum
Postboks 252, 1319 Bekkestua
Leder: Finn Otto Kvillum, Fossilvn. 6E,
1346 Gjetlum, tlf. 67 54 23 75 (p)

Naturvernforbundet i Lørenskog
v/Margreta Bondevik, Løkenkollen 11,
1473 Skårer
Leder: Margreta Bondevik,
Løkenkollen 11, 1473 Skårer,
tlf. 67 90 28 10 (p)

**Naturvernforbundet i Nannestad/
Gjerdrum**
v/ Steinar Myrabø, Granerud
2034 Holter
Leder: Steinar Myrabø, Granerud
2034 Holter, tlf. 91 65 76 91 (m)

Naturvernforbundet i Nes
v/Yngve Birkeland, Bodding
2150 Årnes
Leder: Yngve Birkeland,
Bodding, 2150 Årnes,
tlf. 63 90 95 69 (p)

Naturvernforbundet på Nesodden
Postboks 251, 1450 Nesoddtangen
Leder: Peter Schjølberg, Elgfaret 6,
1453 Bjørnemyr, tlf. 66 91 48 50 (p)

Naturvernforbundet i Opegård
Postboks 291, 1411 Kolbotn
Leder: Gunnar Larsen, Løvliå 27,
1412 Sofiemyr, tlf. 66 80 21 20 (p)

Naturvernforbundet i Skedsmo
Postboks 27, 2001 Lillestrøm
Leder: Oddveig Thoresen, Bjørnsøns gt. 3,
2003 Lillestrøm, tlf. 63 81 47 27 (p),
93 03 07 58 (m)

Naturvernforbundet i Ski
Postboks 232, 1401 Ski
Leder: Stein Martinsen,
Hebekkvn. 18, 1400 Ski,
tlf. 64 87 28 06 (p)

Naturvernforbundet i Vestby
v/Eirik Selmer-Olsen
Kolåsveien 5, 1555 Son
Leder: Eirik Selmer-Olsen,
Kolåsveien 5, 1555 Son
tlf. 64 95 93 24 (p)

Naturvernforbundet i Ås
Postboks 130, 1430 Ås
Kontaktperson: Michael Angeloff,
Skogv. 17, 1430 Ås,
tlf. 64 94 49 66 (p)

Østkanten Naturvernforbund
v/Øystein Solevåg,
Bølerlia 71, 0691 Oslo
Leder: Øystein Solevåg,
Bølerlia 71, 0691 Oslo,
tlf. 22 27 49 60 (p)

KOMMUNER UTEN LOKALLAG, MEN MED KONTAKTPERSONER

● **FET:** Mette Sperre, Kirkeveien 94, 1900 Fetsund, tlf. 63 88 46 22 (p) ● **FROGN:** Sylvi Ofstad Samstag, Badehusgt. 15, 1440 Drøbak, tlf. 64 93 59 43 (p) ● **HURDAL:** Ove Bakken, Måltrostveien 11, 1430 Ås, tlf. 64 94 39 35 (p)
● **NITTEDAL:** Per Nilsen, Kvernstuv. 31 A, 1482 Nittedal, tlf. 67 07 64 76 (p) ● **RÆLINGEN:** Tom G. Bengtson,
Runiveien 15, 2005 Rælingen, tlf. 63 83 98 35 (p) ● **SØRUM:** Unni Bingen, Brinken 2, 1920 Sørumsand,
tlf. 63 82 79 33 (p) ● **ULLENSAKER:** Ørjan Eltvik, Vogstad, 2056 Algarheim, tlf. 63 97 66 25 (p)

SKOGBRUK - NÆRING I SOLNEDGANG?

Skogbruket i Norge har vært en stolt og mektig næring. Før. Nå sliter næringen i motbakke. Økonomien svikter, og i tillegg påløper kostnadene ved fedrenes synder: Hele flatehogstskogbrukets overgrep mot skognaturen gjennom 60 år må nå betales, i form av vern og utvidete hensyn i det daglige skogbruk.

Av Gjermund Andersen

Men er skogbruket en næring i solnedgang?

Internasjonale trender gir lite grunnlag for optimisme. Råstoffprisene går bare én vei – nedover. Transport er historisk billig, noe som gjør tømmer fra Brasil til et billigere råstoff enn tømmer fra ei norsk fjellbygd. Arbeids- og driftskostnadene i Norge ligger skyhøyt over mange av konkurrentlandenes. Og byggebransjen er ikke bare fokusert på trevirke. Så selv om det finnes lyspunkter, så er det lett å være pessimist på næringens vegne.

Også nasjonalt ebber skogbrukets viktighet: På 30 år har skogbrukets bidrag til BNP sunket fra 0,78% til 0,16%, Næringens inntjening i 2001 var omlag den samme som i 1980. Sysselsettingen er redusert til 1/3 siden 1970. Også skogindustrien sliter med nedadgående konjunkturer, men ikke bare det. Konkurransen er blitt hardere, markedet mer internasjonalisert og behovet for rasjonalisering-

er øker sterkt. Det som før var fortrinn for norsk skogindustri, så som nærhet til råstoff og tilgang til billig energi, utgjør ikke lenger noen grunn til at skogindustrien nødvendigvis må ligge i Norge. Nedslitt maskineri gjør at industrien står foran kjempeinvesteringer. Eller utflagging. De mest pessimistiske spår at Norge er uten skogindustri om 30 år.

Fiendebildet

Skogeiernes retorikk overfor omverdenen er preget av denne situasjonen. Det er ikke en positiv, offensiv næring vi møter, men frustrerte menn i forsvarsposisjon. Som i liten grad har argumentene på sin side, men som kjemper med nebb og klør for det som har vært, for at alt skal fortsette som før. I denne forsvarskampen er det viktig å ha en felles fiende, en syndebukk som kan brukes som forklaringen på hvorfor alt går galt. Selve bildet på den fienden som må bekjempes, for at alt kan få fortsette som før. For skogbruket er

naturvernet blitt denne syndebukken. Alle de negative trendene næringen ikke selv kan gjøre noe med blir tonet ned, mens denne nye fienden, som er mulig å bekjempe, holdes opp som "Dyret i Åpenbaringen". Det er kravene om mer vern og hensyn til mangfold og friluftsliv som framsettes som hovedtrusselen mot næringsutøvelse, mot eiendomsrett og personlig handlingsfrihet, og mot bosetting i bygdene.

Mot en tilnærming?

Kjære leser! I denne utgaven av Grevlingen skal vi gå gjennom en del av de utfordringene vi gir til skogbruket fra naturvernhold. På din vei gjennom artiklene ber vi deg holde fast ved perspektivene over. Store utfordringer til skogbruket, ja vel, men også muligheter, grunnlag for noe nytt, for nye allianser i en vanskelig tid. Fra naturvernensiden konsentrerer vi oss i første rekke om å endre norsk skogbruk, vi kjemper for vern og økologisk skogbruk, for en

skogforvaltning som ivaretar storsamfunnets interesser og ikke bare er næringsens forlengede forsvar for gamle privilegier. Men gjennom dette arbeidet, på tross av motsetningene, aner vi konturene av en "ny vår" for skogbruket, basert på økologisk bærekraftighet, ny næringsforståelse og nye aktiviteter. Kommer vi dit, er vi ikke lenger motstandere, men allierte.

Vi kan ikke regne med å bli enige om vern, eller om en radikal omlegging av skogbruket over natta. Det vil bli en del harde nappetak om å få på plass det vi fra naturnersiden kaller en "økolo-

gisk grunnmur": Tilstrekkelig vern og beskyttelse av de gjenværende naturskogene, og nøkkelbiotopene. Også om det mer ordinære skogbruket vil det være forskjellige synspunkter, men vi aner en mentalitetsendring i takt med næringsens nedgangstendenser, fra å tenke ren volumproduksjon til å vurdere alternative strategier. Deri ligger håpet om at skogbruk og naturvern igjen kan begynne å dra i samme retning. at skogbrukere igjen begynner å regne seg som naturvernere, slik det var for 80 – 90 år siden, da en rekke sentrale skogbrukere var med å starte Norges Naturvernforbund.

Vi håper at denne temaavgaven av Grevlingen gir mersmak, og at du besøker oss på www.noa.no, der du finner mye mer stoff om skogbruk. Har du lyst til være aktivt med i Naturvernforbundets skogarbeid, i kampen for de siste villmarkene, for eventyrskogene og for naturskog og nøkkelbiotoper, kan du møte opp **onsdag 9. april kl 18.00 på Vøienvolden**. Da avholder Naturvernforbundets skogutvalg et innføringsseminar om skogbruk og naturvern for nye aktive.

Foto: Gjermund Andersen

Hogstflate på Hvalpåsen

VERN ER VIKTIGST!

Fredag 13. mars 2002 fullførte Norge sin "ambisiøse" verneplan for skog. Trillemarka og 40 andre områder passerte Statsråd som varig vernede reservater. Og med det er 1% av skogen vernet. Forskerne sier vi trenger 5%. Minst. Finland og Sverige har passert 4% og benytter hhv. 500 og 680 millioner kroner til mer vern, årlig. Svenskene har sågar vedtatt å benytte 1 milliard kroner i året til formålet. Deres mål er 7,2% vern på kort sikt.

Av Gjermund Andersen

Vår påvirkning av skognaturen er større enn noensinne. Med maskiner og fikse planleggingsverktøy har vi fått oversikt over enhver skog og mulighet til å utnytte dem økonomisk. Flatehogstskogbruket overgår alle forutgående hogstsystemer i å omforme skogen, fra natur til kultur. Vi etterlikner åkerbruket: En, eller færrest mulig arter, på samme areal. Alle trærne er plantet samtidig og skal tynnes og hogges samtidig. Rasjonelt, ja visst, men ikke vakkert og ikke spesielt velegnet for alle de av våre medskapninger som er tilpasset den naturlige skogen. For dem er det krise. Rundt 1400 arter i skogen har så store problemer med å overleve at de står på "rødlista" over truede og sårbare arter. Mer enn 1.000 arter antas å ha det "moderne" skogbruket som sin hovedtrussel. Hogst av naturskog må anses som irreversible inngrep. Når naturskogene blir for små, og ligger for spredt, greier

ikke de mest sårbare artene å formere seg eller veksle ut gener mellom ulike bestander. Bevaringen av det biologiske mangfoldet - arter, gener og økosystemer - er den viktigste naturvernopp-gaven i skog.

I tillegg til vern av biologisk mangfold er det en rekke andre grunner til å verne skog. Verneområdene er referanseområder og "økologiske laboratorier" for forskning og undervisning. Naturlig skog, som kun er underlagt naturens langsomme endringer, er svært velegnet for friluftsliv og naturopplevelse. De naturlige skogene er en del av vår naturarv, og de bidrar til å gi oss en identitet. Og sist, men ikke minst: Naturlig skog har en egenverdi, helt uavhengig av menneskelig nytte.

På oppdrag fra Miljøvern- og Landbruksdepartementet, har NINA og SKOG-FORSK foretatt en evaluering

av det vernet som er gjennomført, så langt. Blant deres mange og viktige konklusjoner skal vi feste oss ved to: Anbefalingene om et framtidig verneomfang og om hva slags områder det er viktig å verne.

Verneomfanget bør mangedobles

I rapporten sier forskerne at et vern av 9,2% av den produktive skogen i Norge er deres "beste faglige skjønn" for verneomfanget. Imidlertid konstaterer de at det er en god del usikkerhet forbundet med deres tallmateriale, slik at deres endelige anbefaling lyder på halvparten: 4,6%. Denne måten å benytte usikkerhet på kan kalles "det motsatte føre var-prinsippet", man lar tvilen komme mennesket og lommeboka til gode, ikke hensynet til naturen og framtidige generasjoner. Derfor er det viktig å presisere: Anbefalingene er MINST 4,6% vern, og det forutsetter at det er de beste, de mest ver-

neverdige områdene som vernes.

Vern av skog er ryggraden, fundamentet i en bærekraftig forvaltningen av våre skoger. Ved å ta vare på naturlige skoger i alle deler av landet, ned mot fjæra og opp mot fjellet, fra øst til vest, og i hele vårt langstrakte land, kan vi gi mangfoldet et fristed mot mange av dagens påvirkninger. Et slikt representativt utsnitt av skognaturen, i minst mulig påvirket stand, er derfor høyt prioritert i det videre vernearbeidet. I tillegg må vi ta vare på områder som er spesielt viktige for biologisk mangfold direkte, ved at artene faktisk finnes i områdene.

Hva er viktigst å verne?

Forskerne har foretatt en ganske findelt vurdering av hva som er viktig å verne nå. Prioriteringen samsvarer godt med Naturvernforbundets:

- Vern av store områder (større enn 10 km²), og særlig de som er større enn 50 – 100 km².
- Vern på høy bonitet (god veksterlighet)
- Vern av lavlandsskog
- Vern av skog med god kontinuitet
- Vern av kystskog

Vern av skog er dyrt. Det er ikke til legge skjul på. Når skog vernes er det alltid en grunneier som må gi fra seg rettigheter, og som derfor har krav på erstatning. Naturvernforbundet ønsker at de som berøres skal få en

Foto: Ove Bergersen

Dødt tre i trollsilhuett.

rettferdig erstatning, og vi er derfor fornøyd når representanter for skogeiersiden kan fortelle at skogeierne nå tjener mer på å verne et område enn på å hogge det. De skogeierne som trenger ekstra omsorg i en verneprosess er de meget få som er yrkesaktive i egen skog, og som ikke har alternativ sysselsetting. Tar man skogen fra dem, tar man også arbeidsinntekten. Disse må etter vårt syn tilbys makeskifte-skog: i stedet for penger, må de få annen skog i bytte.

Skal Norge verne 4,6% av skogen, vil dette koste 5-6 milliarder kroner. En gedi-gen sum, men vel verdt det, sett med framtidige generasjoners briller. Og det er ikke helt umulig å få det til: Stortinget har de siste 2 årene bevilget rundt 100 millioner kroner årlig til vern. Dersom denne summen dobles (jfr.

Sverige og Finland) i 10 år, har vi 2 milliarder. Skogbruket har gjennom mange år mottatt støtte til miljøfi- endtlige tiltak som veibyg- ging, drift i vanskelig ter- reng og treslagsskifte. La oss ta disse tilskuddene til vern. Med bevilgningene for 2000 ganget opp med 10 år ville det gitt 1 milliard kroner.

Men det trengs også friske penger. Fra Naturvernfor- bundets side har vi flere ganger foreslått å opprette et fond for å bevare natur- og kulturarven. Inntektene fra oljeformuen skal komme etterkommerne til gode, og da er det ingen formål som er mer velegnet enn vern av vår natur- og kulturarv: Går den tapt, blir vi alle fattigere. Derfor bør deler av oljefondet overføres til et fond, som har som målset- ting å sikre naturområder og kulturminner. Et slikt fond

må være så stort at det kan bidra med tilstrekkelige midler til å gjennomføre det nødvendige verneomfanget.

Staten eier selv betydelige skoger. Det beste i verne- sammenheng var om disse kunne vernes direkte. Imid- lertid har staten vært den "fremste i flatehogst", så ver- dien av disse skogene ligger mer på tømmerensiden, enn på naturvernensiden. Derfor kan disse skogene være attraktive for makeskifte. Ved makeskifte bytter man skog: Staten blir sittende igjen med den verneverdige skogen, mens grunneieren får den drivbare. Begge sitter igjen med like mye skog, men med andre kvaliteter enn tidligere. En annet rimelig krav må være at Sta- ten ikke lenger krever erstat- ning av Staten (MD) for vern av Statens grunn.

Foto: Ove Bergersen

Åpen gammel furuskog

SKOGFORVALTNINGEN - SKOGBRUKETS BESKYTTELSE MOT ANDRE SAMFUNNSINTERESSER

Vanligvis oppfatter vi forvaltningen og lovverket som samfunnets redskaper til å ivareta fellesskapets interesser vis-à-vis en næring. I skogbruket er det nesten motsatt.

Av Gjermund Andersen

Skogbruksmyndighetene har lang tradisjon som et service-organ overfor næringen. Så tungt hviler denne tradisjonen på tjenestemennene at de i bare beskjeden grad greier å utøve de kontrolltiltak de i nyere forvaltningstankgang er satt til å forvalte. Vi i NOA har opplevde det gjennom 15 års kamp for Oslomarka, hvor så godt som alle henvendelser for å ta vare på opplevelsesverdier og biologisk mangfold er blitt regelrett bekjempet ut fra en misforstått lojalitet overfor skogeierne. En slik rotfestet sammenblanding av roller lar seg ikke utrydde raskt, men er kanskje den viktigste utfordringen for Stortinget, når prinsippene for en ny skoglovgivning skal fastsettes.

Systematisk favorisering av skog- bruksinteressene

Også skogloven har tradisjon for å være næringsrettet. Å fremme næringsfor-

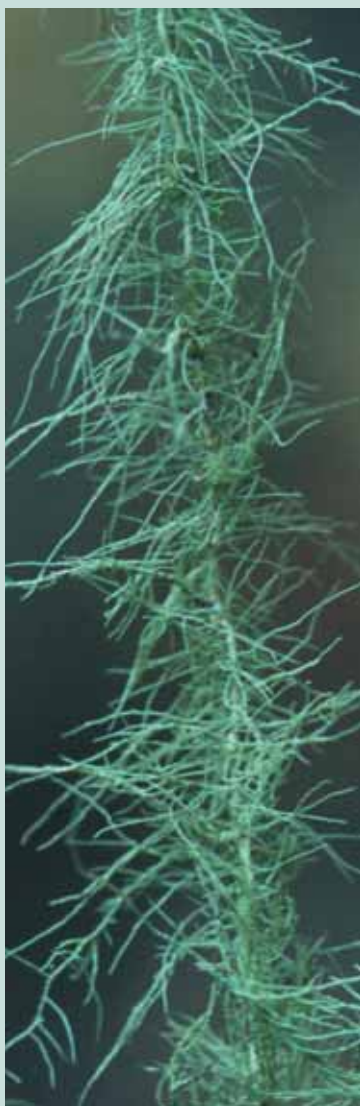

Foto: Ove Bergersen

Huldrestry

mål går foran hensynet til samfunnets øvrige interesser. Lovverket er basert på hovedprinsippet "frihet under ansvar", hvilket vil si at en skogeier kan gjøre som han/hun vil, uten å spørre noen på forhånd. Denne grunnleggende forskjellsbehandling kan vanskelig forsvares i et moderne samfunn: Mens du og jeg må søke om tillatelse til å skifte vinduer på hytta eller sette opp en flaggstang, og det med et ikke ubetydelig byråkratisk apparat i sving, kan en skogeier starte traktoren og reise inn i et hvilke som helst område, og uten hensyn til andre viktige samfunnsverdier hogge ned skogen. Med loven i hånd.

Et tredje element i forvaltningen består i økonomisk favorisering av skogbruksinteresser. Gjennom gunstige tilskuddsordninger og skattefordeler har skogbruk fått fortrinn som for annen næringsvirksomhet må fortone seg som gullkantete.

Det er de siste 50 årene gitt flere milliarder til næringen via tilskudd til skogsveibygging, drift i vanskelig terreng, skogkultur, transportstøtte, driftsplanlegging med mer. I tillegg gis det en ikke ubetydelig skattefordel gjennom en avsetningsordning, der skogeierne setter av en del av verdien av tømmeret i et "skogavgiftsfond", og kan ta pengene ut, delvis skattefritt, til en rekke formål.

Legg ned Landbruksdepartementet!

Denne ensidige næringsfavoriseringen i forvaltningen vil Naturvernforbundet til livs. Prinsipielt ser vi det som meget uheldig at forvaltningen både skal legge til rette for økt næringsvirksomhet og samtidig skal være "ris bak speilet", og samfunnets kontrollorgan overfor næringen. Med de dårlige erfaringene som er høstet på dette feltet de siste årene, er det ikke unaturlig å foreslå et skille: La forvaltningen av støtte til næringsvirksomhet i skogbruket flytte over i Næringsdepartementet, og forvaltningen av ressurser og skogøkosystemene, kontrollfunksjonene inkludert, flytte over til Miljøverndepartementet. Med den sviktende betydningen jord- og skogbruk og fiskerier har for samfunnsøkonomien, burde både Fiskeri- og Landbruksdepartementene legges ned, til fordel for ett organ som legger til rette for næringsvirksomhet og ett som har ansvaret

Foto: Ove Bergersen

Ulvelav

for en bærekraftig forvaltning av naturressursene.

Naturvernforbundet krever et lovverk som ser næringsutøvelsen i lys av våre internasjonale forpliktelser og nasjonale målsettinger når det gjelder bevaring av biologisk mangfold og en langsiktig bærekraftig forvaltning av økosystemene i skog. Loven må stille krav til registreringer av naturverdier, og kunnskap om hvordan forvalte slike, før inngrep foretas. Det må kreves at alle inngrep av en viss størrelse godkjennes på forhånd. Det må bli forbudt å hogge i våre siste naturskoger og i nøkkelbiotoper, fremmede treslag må forbys. Naturvernforbundet går også inn for at det må fastsettes standarder for en minsteandel av biologisk gammel skog på hver eiendom og fastsette hva som med rimelighet kan pålegges hver skogeier av hensyn til mangfoldet og friluftsinntressene.

En skogforvaltning under allmennhetens kontroll

Men kanskje enda viktigere er det å få en lov som er praktikabel. Loven må være så konkret at både skogoppsyn og allmennhet kan vurdere om virksomheten er lovlig eller ulovlig. Den nye skogloven som er under utarbeidelse er nesten kjemisk fri for slike grensdragninger. I stedet gis skogforvaltningen utvidete fullmakter til å fastsette forskrifter. Og med de erfaringene

vi har høstet med LDs arbeid med nye forskrifter de siste årene, har vi ingen illusjoner om at det er samfunnets samlede interesser som skal prioriteres, heller tvert imot. Siste eksempel er et forslag til forskrift om driftsplanlegging, der hva som er tillatt eller ei ikke finnes i loven, ei heller i forskriftene, men i et rundskriv forfattet av departementet. I praksis forbyr rundskrivet biologer å delta i arbeidet med registrering av skogens

biologiske mangfold. På denne måten holdes skogforvaltningen utenfor politikernes kontroll og påvirkning. Resultatet er ytterst miljøfiendtlig.

Tilskuddsordningene ser ut til å være på vei over i historien. Vårens landbruksforhandlinger vil vise om blir kvitt de to mest miljøfiendtlige: Tilskudd til veibygging og til skogsdrift i vanskelig terreng. Samtidig som tilskuddene trappes ned, økes

skattefordelene ved bruk av skogavgift, slik at mye av den miljøfiendtlige virksomheten fortsatt får en økonomisk støtte, om enn mer skjult. Naturvernforbundet arbeider med å få fjernet all næringsstøtte, og for å kanalisere disse midlene til verneformål, slik det har skjedd i Sverige.

NATURVERNFORBUNDETS SKOG-KRAV

- Alle gjenværende gamle naturskoger og nøkkelbiotoper skal bevares.
- Minst 5% av den produktive skogen må vernes på kort sikt.
- På lang sikt må minst 10% vernes.
- All skog må underlegges biologisk registrering.
- Skogloven må revideres, slik at økonomi og økologi likestilles.
- Den nye skogloven må baseres på konkrete handlingsregler, ikke på fullmakter.
- Tilskudd til næringsformål overføres til verneformål.
- Skogbruket må tilpasses naturens foryngelsesregimer. Ordinær flatehogst er et uønsket fremmedelement
- Full åpenhet og mulighet for medvirkning i alle skogbrukssaker.

TRESLAGSSKIFTE

– SNIKENDE TRUSSEL MOT KYSTENS ØKOSYSTEMER

Siden Bjørnson skrev sine bevingede ord om "å kle fjeldet" og vi fikk en idealistisk organisasjon for dette formålet (Skogselskapet), er det blitt igangsatt en omfattende virksomhet med å kle skogløse områder med skog. Vel og bra. Men i tillegg til å øke skogens utbredelse oppsto en annen, og langt mer skadelig tanke: Skogen i kyststrøkene var så lite egnet for økonomiske formål, at den måtte fjernes til fordel for andre treslag. Rike furu-, edellauv- og bjørkeskoger ble erstattet med gran. Ikke bare norsk gran, men et førti-talls fremmede treslag, særlig fra vestkysten av Amerika.

Av Gjermund Andersen

I andre sammenhenger er vi blitt kjent med at fremmede arter utgjør en stor trussel mot våre økosystemer. Kongekrabbens spredning langs kysten og en rekke organismer som har kommet hit via ballastvann er skremmende eksempler. Så alvorlig anses spredningen av arter fra et område til et annet, at det er inntatt et forbud mot slik spredning i konvensjonen om biologisk mangfold, som Norge har sluttet seg til. Ikke bare skal vi unngå å benytte fremmede arter, vi skal også bekjempe de som er innført, der de truer hjemlige økosystemer.

Grana, både den norske og de innførte, truer kystens opprinnelige skogøkosystemer, og skulle således bekjempes av våre myndigheter. Imidlertid skjer det motsatte. Helt fram til i fjor har Staten betalt tilskudd for

Foto: Gjermund Andersen

Regnskog

bruk av disse treslagene, og i den nye skogloven som er under utarbeiding, er det intet som tyder på noe for-

bud mot videre bruk av fremmede treslag.

Hvorfor ikke fremmede treslag?

Hovedproblemet med de fremmede treslagene er at de formerer seg. De skogene som ble plantet ut før og rett etter krigen er nå kommet i formeringsdyktig alder og frør seg enormt. Uten bekjempelse vil de i løpet av noen generasjoner konkurrere ut de rike skogtypene som finnes fra før.

Det finnes også en rekke andre ulemper:

- Granskog forsurer skogsjorda
- Kvaliteten på trevirket blir dårlig
- Bratte lier med tette plantinger er erosjonsutsatte
- Mange av plantefeltene krever store, skjemmende og dyre veier for å drives ut tømmeret.

- Virksomheten krever støtte i mange ledd for å gi utøverne overskudd: Til planting, til stell, til hogst, til veibygging.
- Granplantingene ødelegger kystlandskapet som reiselivs- og opplevelsesprodukt.

Vestlandets granåkre som bio-energi

Spørsmålet nå kan ikke være om vi skal plante mer gran i kyststrøkene, men hvordan fjerne det som er satt ut. Naturvernforbundet i Hordaland sysler med tanker om å benytte granskogene til bio-energi. Ved å benytte grana til bio-energi kan man slå to fluer i en smekk; Både fjerne en trussel mot naturen og oppnå en betydelig energi-effekt. Forutsetningen er at granskogen erstattes med sted-egne treslag, og at utdriften av gran ikke medfører ødeleggende terrenginngrep.

En annen viktig strategi for å bevare kyststrøkene økosystemer er å opprette tilstrekkelig store granfrie fjordlandskap. Slike områder må legges ut som et nettverk i representative deler av fjordnaturen, og det må utarbeides lovhjemler for å fjerne gran i områdene og gran som kan spre seg inn i områdene. En åpenbar kandidat for et slikt område må være det nye Nærøyfjorden landskapsvernområde, som er satt opp på UNESCOs liste over verdens natur- og kulturarv. Intet ville være mer sørgelig enn om grana fikk ødelegge denne arven.

FREMMEDE TRESLAG

Av Nils Borchgrevink

I de over femti år jeg har vært medlem av Naturvernforbundet har jeg bare vært uenig to ganger. Den ene var EU-saken, der forbundet støtte naturvernmotiverte Ja-folk i halve vår befolkning fra seg. Den annen er fremmede treslag.

Filosofien bak nei-til-fremmede treslag er i utgangspunktet grei nok. Vi har mange eksempler på at innføring av nye arter av dyr og planter har vært skadelig. Men spørsmålet i hvor høy grad dette også gjelder for trær. Dessuten har enhver sak to sider.

Ingen vet hvilket klima vi vil ha om åtti år. Ingen vet hvilke plantesykdommer vi vil ha om åtti år. Og ingen vet hvilke treslag og kvaliteter som vil bli etterspurt. Da kan det være klokt å satse på mangfold. Hva med sibirsk lerk, som ikke trenger giftig impregnering?

Det hevdes at fremmede treslag kan få en uønsket spredning. Dette har forekommet med edelgran, men ellers har jeg ikke sett slike effekter. Dette baserer jeg på observasjoner på Krokskogen og på Hirkjølen, hvor det er et stort antall fremmede treslag. For øvrig tror

jeg at uønsket spredning - i motsetning til løvetann og kjempe - lett kan holdes i sjakk.

Fremmede treslag bør imidlertid introduseres med forsiktighet. Først eksperiment, så vi ikke får contorta-misæren i Sverige opp igjen. Og vi bør avstå fra fremmede provenienser av vår gran. Frø av Harz-gran ble ikke vellykket.

Så det opplevelsesmessige. På Krokskogen er det 35 fremmede treslag. Ved Midtskogen er det et flott bestand av fjelledelgran, og i bakkene ned til Midtskogtjernet er det en velduftende thujalund, som henleder tanken til Getsemane have. Ved Hedlo på Hardangervidda er det engelmanngren! Dette er for meg en berikende opplevelse.

Det er ingen naturlov som sier at vi bare skal ha fire slag av nåletrær og busker. Denne fattigdom skyldes ikke klima eller jordbunn, men at det er så kort tid siden istiden. Hadde det ikke vært for den, ville vi sikkert hatt de treslagene som finnes i Alpene.

Hefte til glede og undring

Omtale ved Sverre Solberg

Heftet "Natur til glede og undring", utgitt av Norges Naturvernforbund, er en samling dikt og naturskildringer som har stått på trykk i "Natur og Miljø". Professor i natur- og miljøvern ved NLH, Sigmund Hågvær, har skrevet tekstene, og bildene som akkompagnerer dem er av fotograf Jørn Bøhmer Olsen.

Forfatterens mål med heftet er å inspirere til turer og gode opplevelser i naturen. Og det vil vi tro at de lykkes med. Tekstene er lavmælte skildringer av menneskets møter alene med naturen. Her er ingen dramatiske tindebestigninger eller unike møter med ulv og bjørn. Og her er ingen akademisk belæring. Først og fremst dreier det seg om iakttagelser og stemninger ute i naturen, gjerne av de små skapninger og detaljer vi lett overser ("morgenduggen som tette perlerader i edderkoppens nett") og av alle lydene i skogen ("rødstrupens sildrende dryss"). Innimellom aner vi en Hamsumsk jubel, en Obstfeldersk undring eller en formaning fra Rolf Jacobsen. Det er en

enkelhet i tekstene som bør skape gjenkjennelse hos dem som ferdes i naturen. Tekstenes steds- og tidsløshet understreker det allmenne og generelle ved opplevelsene.

Banalt blir det likevel ikke, i hvert fall ikke i våre øyne og ører. Tekstene og bildene er noe man kan hente fram og hygge seg med. Fotoene til Jørn Bøhmer Olsen er som alltid av beste slag og godt samstemt med tekstene de illustrerer. Skulle det være noe å utsette på heftet, må det være noe såpass prosaisk som at det store A4-formatet med tynne, plastbelagte ark føles litt "lefsete". Det kunne vært fint med et hefte med stive permer og i litt mindre format. Vi er også litt i tvil om fargetrykken yter bildene full rettferdighet.

*Det er fint å være alene.
I skogen, innpå fjellene.
Helt alene.
For da kommer tankene.
De er dine venner.
Men de krever
at du tar deg tid.*

*DA INTET NÅLEVENDE
MENNESKE VAR TIL*

*Furua
var allerede gammel
da jeg ble født.*

*Og når jeg
en gang dør
vil den stå her
nesten
uforandret.*

*Jeg hviler ryggen
mot den grove
stammen.*

*Og føler kontakt
med passerte
tider,
da intet nålevende
menneske
var til.*

(Sigmund Hågvær)

NATURVERNFORBUNDET I NES

Hønehauken, et offer for det moderne skogbruket

Hønehauken er en av få rovfugler som har hatt en negativ bestandsutvikling etter at alle rovfugler ble fredet i 1971. Etter at skogbruket gikk over fra plukkhogst på 50-tallet er bestanden enkelte steder redusert med 90%.

Av Yngve Birkeland

Plukkhogsten førte til åpne skoger som passer både hønehauk og storfugl godt. Til tross for denne utviklingen er arten i enkelte kretser fremdeles kontroversiell, og forlatt. Jegernes organisasjoner ønsker å gjenninnføre jakt på fuglen. Utsagn som "denna høken er så fæl, han tæk all skogsfuggeln"- var, og er fremdeles et velkjent utsagn blant en del jegere. Deres kunnskap bygger på de oppfatninger som rådet omkring århundreskiftet om rovdyr og deres byttedyr. Den gang trodde både viltforskere og jegere at tilstedeværelsen av rovdyr var høyst skadelig for de andre viltartene.

Tette monokulturer av gran og furu som aldri gis anledning til en naturlig utvikling før avvirkning gir ikke leveområder for hønehauk og tiur, som sammen med mår og tre-tåspett er indikatorer for en viss kontinuitet i skogen.

Denne endringen i skogsmiljøet har ført til at også ekornet, som er et av hønehaukens viktigste bytte-

dyr om vinteren, er gått tilbake i antall.

Tiur og hønehauk er dessuten avhengig av en viss avstand mellom trærne, 3-6 meter, for at de skal kunne manøvrere.

I registreringer for nytt viltkartverk i Nes kommune i 1994-96 ble det funnet 7 reir, hvorav 5 var aktive. Alle lokaliteter ble neppe funnet, kommunen har mer enn 400 000 dekar skog, men tre aktive lokaliteter som er fulgt med av oss i Naturvernforbundet i en årrekke er nå forlatt grunnet hogst mens en ny lokalitet er funnet innenfor et av de gamle revirene.

I et av reirene overtok musvåken og

hekket hvert år i tre år før også den gav opp etter at reiret ble fullstendig eksponert etter hogst.

Fagfolk regner med at det i dag er flere hekkende havørnpar enn hønehauk i Norge. Dvs under 2000 par. De tetteste bestander av hønehauk finnes i dag i naturskog av bjørk i Troms. Her finnes også godt med byttefugler som lirype, orrfugl og trost.

Hønehauken er en av de viktigste indikatorartene i skogen, og det er et alvorlig sykdomstegn på skogbruksnæringen når de i svært liten grad finner å kunne ta det nødvendige ansvar for arten.

Foto: Geir Sjøli

I mer enn 50 år var reiret i bruk før det ble eksponert og forlatt.

INNKALLING TIL ÅRSMØTE I NOA

Det innkalles med dette til årsmøte
i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA)

tirsdag 8. april kl 18.30

i Oslo By Steinerskole, St. Olavs gt. 4-6.
Skolen ligger ca. 5 min. gangavstand fra Nationaltheateret stasjon
(tog og T-bane), og 1 min. gangavstand fra bussholdeplassen til bussrute 37
ved Vår Frelzers gravlund.

Alle medlemmer av NOA er velkomne.

Saker til behandling:

1. Konstituering av møtet
2. Årsberetning for 2002
3. Regnskap for 2002
4. Arbeidsprogram for 2003
5. Budsjett for 2003
6. Valg på nytt styre, valgkomité, revisor og
NOAs representanter til Landsstyret og
til Landsmøtet i Levanger 13. – 15. juni.

Forslag på kandidater til tillitsverv må være NOAs kontor i hende senest 1. april.

Til årsmøtet har vi invitert:

Tore Killingland, generalsekretær i Norges Naturvernforbund (NNV), til å snakke om
"Hvordan blir NNV sterk og synlig i åra framover?" (10 min.)

og Arne Thomas Rønning, fra ENØK-senteret i Akershus, til å snakke om
"Hvilke ENØK-tiltak* kan være aktuelle i din bolig?" (30 min.)

VEL MØTT!
Hilsen styret i NOA

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)